

l'Abellerol

Comptem els nius d'oreneta cuablanca!

Aquesta primavera l'ICO i la FTP han posat en marxa el projecte Orenetes, una iniciativa basada amb el recompte dels nius d'oreneta cuablanca a Catalunya. Aquest projecte va dirigit a un públic molt ampli, especialment escoles, agrupacions naturalistes, grup d'excursionistes i qualsevol persona amb interès pels ocells i amb ganes de col·laborar.

Joan Estrada

El projecte Orenetes és una iniciativa de la Fundació Territori i Paisatge de Caixa Catalunya, desenvolupada conjuntament amb l'ICO i destinada a censar les poblacions d'oreneta cuablanca de Catalunya i a protegir els seus nius. El motiu d'escollir l'oreneta cuablanca és perquè es tracta d'un ocell d'aspecte simpàtic i fàcil d'identificar, present quasi bé a tot el territori català. Amb aquest projecte es pretén sensibilitzar la ciutadania del valor del patrimoni natural del seu entorn més immediat, estimular la participació social en l'observació de la natura i en la ciència en general. L'estudi ha de servir per

fer un seguiment de l'evolució de la població d'oreneta cuablanca al llarg dels anys i conèixer els requeriments ecològics de l'espècie, incloses les necessitats que té a l'hora de seleccionar els emplaçaments per bastir el niu. Per col·laborar-hi només cal donar-se d'alta com a participant i fer un senzill cens de nius d'oreneta cuablanca seguint unes instruccions. Els comptatges es poden fer en dos períodes de cens diferents, el primer va de l'1 al 31 de maig, i el segon del 15 de juny al 31 de juliol. Un cop s'ha fet el cens, les dades registrades a la fitxa de camp s'han d'informatitzar directament des de la pàgina www.orenetes.cat. Els resul-

Sumari

Editorial

El projecte Orenetes 2

Notícies 3

- Participació de l'ICO en la XVII Conferència Internacional de l'European Bird Census Council

- Obituari:

Enrique Balcells Rocamora

Comptem els nius d'oreneta cuablanca!

..... 4

Regressió generalitzada dels ocells d'espais agraris a bona part d'Europa 8

Segona trobada internacional de la gavina capnegra a Cambrils..... 10

Petició de dades..... 11

- Dades per a l'Anuari 2006

Novetats avifaunístiques

- Crònica Ornitològica

Gener - Març 2007 12

Novetats bibliogràfiques

- *Aves raras de España.*

Un catálogo de las especies

de presentación ocasional 14

- *Patrons espacials i temporals*

de migració d'ocells transaharians

a la península Ibèrica..... 15

Agenda 16

tats del projecte es detallaran en aquesta mateixa pàgina web i cadascú podrà veure les dades referents a la seva població d'orenetes cuablanques. Fins ara s'han assignat al voltant de 230 nuclis o unitats de mostreig, amb la participació d'unes 30 escoles, grups excursionistes i esplais.

l'Abellerol

Butlletí de contacte del
Institut Català d'Ornitologia

núm. 32

primavera 2007

Comitè Editorial

Raül Aymí
Gabriel Gargallo

Col·laboradors

Lluís Brotons
Albert Cama
Oriol Clarabuch
José Luis Copete
Sergi Herrando

Disseny i maquetació

Lluc Julià

Edita

Institut Català d'Ornitologia

Museu de Zoologia
Passeig Picasso, s/n
08003 Barcelona
Tel.: 93 458 78 93

C/ Girona, 168, ent. 5a
08037 Barcelona
Tel.: 93 458 78 93

Correu electrònic: ico@ornitologia.org
Pàgina web: www.ornitologia.org

L'Institut Català d'Ornitologia (ICO) és una entitat constituïda amb la finalitat de promoure l'estudi i seguiment de les poblacions d'ocells que nien, migren o hivernen a Catalunya, així com de fomentar la seva conservació.

© 2007 Institut Català d'Ornitologia
Dipòsit Legal: 12371-01
ISSN: 1579-3400

Impressió: Gràfiques Barceloneta

Les opinions dels autors de les col·laboracions que apareixen en aquest butlletí corresponen exclusivament al seu criteri personal, excepte les que siguin en el seu caràcter de directius de l'ICO.

EDITORIAL

El projecte Orenetes

En el butlletí electrònic de l'ICO número 217 del passat 9 de març va sortir per primer cop l'anunci del projecte *Orenetes*. La presentació oficial als mitjans de comunicació es va fer uns dos mesos més tard, a la Pedrera el 17 de maig, i el dia següent la notícia va sortir a la majoria dels principals diaris del país. Posteriorment, el 23 de maig el periodista José Luis Gallego entrevistava Jordi Sargatal al programa *Els Matins de TV3*. La versió informal de la notícia també la va recollir el conegut programa de ràdio *Minoria Absoluta* de RAC1 i algun columnista en to punyent també es va referir al projecte. Finalment en el marc estatal, Tele5 va destacar la notícia "En Cataluña van a contar todas las golondrinas".

Aquest número 32 de l'Abellerol que teniu a les vostres mans, com era d'esperar, dedica l'article principal a aquest projecte amb la intenció d'explicar els seus objectius. *Orenetes* és un projecte realitzat conjuntament entre la Fundació Territori i Paisatge i l'ICO amb l'objectiu de censar la població d'oreneta cuablanca a Catalunya. A diferència dels anteriors projectes de la nostra entitat basats en un perfil de col·laboradors especialitzats, aquesta iniciativa va adreçada a qualsevol persona que hi vulgui col·laborar. S'ha escollit l'oreneta cuablanca per la seva abundància arreu de casa nostra i per la facilitat de comptar els seus nius situats ben visibles, principalment a les façanes dels edificis.

Els resultats han de servir, d'una banda, per copsar la tendència demogràfica d'aquesta espècie al llarg dels anys, interpretar la presència i densitat d'aquesta espècie com un bioindicador de qualitat ambiental i despertar la sensibilitat dels col·laboradors per a la protecció i conservació dels ocells. Paral·lelament, l'estudi donarà una rellevància especial als valors arquitectònics dels principals edificis que aixopluguen els nius de les orenetes.

La senzillesa del projecte la fa ideal per col·laborar-hi des de diverses modalitats: a nivell familiar, pares i fills conjuntament, grups d'escolars amb l'assessorament dels professors, jubilats, i en definitiva qualsevol persona amb un cert interès pels ocells i amb ànim d'aportar una mica del seu temps lliure.

Un altre aspecte innovador pel que fa a projectes de l'ICO és el seu funcionament a través d'internet. Des de www.orenetes.cat podem introduir els resultats dels nostres censos i veure els resultats de tots els participants.

En el moment de redactar aquest editorial havien comunicat la seva intenció de participar en el projecte més de 200 col·laboradors! Definitivament, *Orenetes* és el projecte que obre l'ICO cap a la societat en sentit ampli i això pot resultar un exemple més del que hem anomenat ciència de la ciutadania i confiem que tingui una bona acollida.

NOTÍCIES

Participació de l'ICO en la XVII Conferència Internacional de l'EBCC

El passat mes d'abril va tenir lloc a Chiavenna (petita localitat dels Alps italians) la XVII Conferència Internacional de l'European Bird Census Council (EBCC), organització que promou els programes de seguiment d'ocells a Europa (vegeu www.ebcc.info).

L'Institut Català d'Ornitologia va participar en aquest congrés en diverses facetes. En primer lloc, Sergi Herrando va inaugurar la participació de l'ICO en aquesta trobada com a delegat de l'Estat espanyol (cada estat hi aporta dos delegats). En l'assemblea de l'associació es va aprovar per votació una nova constitució per a l'EBCC que ha de permetre una major eficàcia en el desenvolupament de les seves tasques. A més, es van renovar els càrrecs de l'Executive Committee (l'equivalent a la Junta en la nostra terminologia habitual), i en aquest sentit cal destacar molt especialment que Lluís Brotons és, des d'ara, un dels 10 membres d'aquest òrgan gestor de l'associació.

Acadèmicament, l'ICO va mostrar els resultats de diversos projectes. D'una banda, dues de les xerrades van tractar aspectes relacionats amb la integració de les dades del SYLVIA en els

sistemes de seguiment ambiental: *Using CES ringing to complement common bird surveys at the age and sex level*, a càrrec de Gabriel Gargallo i *Monitoring envi-*

ronmental health using feather colour within a CES scheme context, a càrrec d'Oriol Clarabuch. De l'altra, Lluís Brotons va presentar les perspectives de futur de la modelització espacial sota el títol *How useful is spatial modelling of large-scale bird monitoring data? Examples of applications*. Finalment, es va presentar un pòster sobre la metodologia i disseny de l'Atlas dels ocells de Catalunya a l'hivern 2006-2009 i amb ell es va guanyar el premi al millor pòster del congrés (d'un total de 61). La participació catalana no acaba aquí, i els nostres companys del Centre Tecnològic Forestal de Catalunya, Gerard Bota i David Giralt, van presentar els seus resultats sobre el sisó i la trenca. Així, doncs, cada cop són més rellevants les aportacions catalanes en l'ornitologia europea, però, tant o més important que això és tot allò que nosaltres hi aprenem i apliquem després a casa nostra.

Obituari: Enrique Balcells Rocamora (1922-2007)

El passat 5 de febrer va morir el Dr. Enrique Balcells Rocamora un dels zoòlegs més rellevants dels darrers temps. Nascut a Barcelona l'any 1922, es va llicenciar en Ciències Naturals per la Universitat de Barcelona l'any 1943 i es va doctorar a Madrid el 1950. Va passar la major part de la seva vida a Jaca (Osca), lloc on l'any 1963 va fundar, conjuntament amb el Dr. Pere Montserrat, el Centro Pirenaico de Biología Experimental, avui dia Instituto Pirenaico de Ecología i del qual en va ser el seu director fins l'any 1984. Durant els anys 50 i

60 va publicar nombrosos treballs sobre anatomia, fisiologia i també faunística. Al llarg de la seva vida ha publicat més de 200 treballs científics, tant en revistes nacionals com internacionals i ha ostentat diversos càrrecs. Va impulsar els estudis sobre vertebrats (quiropters, amfibis, etc) i dels ecosistemes de muntanya, especialment pel que fa a les interaccions físiques i humanes. En el camp de l'ornitologia va estar vinculat a la Sociedad Española de Ornitología i també a la Secció Regional catalana, en especial durant els anys 50 i 60 quan va publicar diversos arti-

cles a revistes com Miscel·lània Zoològica, Pirineos, Ardeola, etc. sobre temes tan diversos com migració, biologia de reproducció, aus urbanes, o flora i fauna de les illes Medes. Els darrers anys de la seva vida, ja jubilat, els va passar col·laborant amb el Patronat del Parc Nacional d'Ordesa i Monte Perdido, on va dedicar esforços a la conservació de les races autòctones de vaques de pastura del Pirineu. Deixem per a un pròxim número de l'Abellerol una aproximació més completa de la figura ornitològica d'en Balcells com a ornitòleg i a la seva obra.

NOUS PROJECTES DE L'ICO

Comptem els nius d'oreneta cuablanca!

A partir del mes de març l'ICO va donar a conèixer un nou programa de seguiment: el projecte *Orenetes*. Aquesta és una iniciativa de la Fundació Territori i Paisatge de Caixa Catalunya, desenvolupada conjuntament amb l'ICO i destinada a censar les poblacions d'oreneta cuablanca de Catalunya i a protegir els seus nius.

El projecte *Orenetes* és una iniciativa d'estudi dels ocells i el medi urbà basada en la participació ciutadana i en el seguiment dels nius d'oreneta cuablanca *Delichon urbicum* dels pobles i ciutats de Catalunya. El projecte va dirigit a qualsevol persona o col·lectiu que, sense necessitat de tenir coneixements previs sobre els ocells, vulgui participar en un projecte de seguiment de la natura d'àmbit català. Està especialment pensat per a centres educatius, associacions d'escoltisme, esplai i lleure, esplais de gent gran i casals d'avis, persones de tota edat que volen participar en projectes de seguiment d'ocells sense necessitat de tenir coneixements previs d'ornitologia i, en definitiva, a qualsevol ornitòleg o persona interessada en els ocells que vulgui prendre part en l'estudi de les orenetes. El motiu d'escollir l'oreneta cuablanca és perquè es tracta d'un ocell d'aspecte simpàtic i fàcil d'identificar, amb una gran capacitat de seducció ambiental present a més del 90% del territori català. El costum de nidificar a les façanes dels edificis dels pobles i ciutats la fa una espècie molt propera i de fàcil observació. A més, la presència dels seus nius està fortament vinculada a les característiques dels edificis, el respecte de la gent i les condicions de l'entorn.

Amb aquest projecte es pretén sensibilitzar la ciutadania del valor del patrimoni natural del seu entorn més immediat, estimular la participació social en l'observació de la natura i en la ciència en general. Així mateix, es vol incentivar el lligam de les persones amb els ocells i el compromís de respecte i pre-

servació envers aquests i el medi ambient en general. Aquesta iniciativa ha de servir per fer un seguiment de l'evolució de la població d'oreneta cuablanca al llarg dels anys i conèixer els requeriments ecològics de l'espècie, incloses les necessitats que té a l'hora de seleccionar els emplaçaments per bastir el niu. A la vegada, tota aquesta informació ha de ser útil de cara a la gestió i protecció de l'espècie.

Per col·laborar-hi només cal donar-se d'alta com a participant i fer un senzill cens de nius d'oreneta cuablanca. Per a això només cal emplenar la butlleta d'inscripció disponible a www.orenetes.cat. Un cop feta la inscripció, el coordinador del projecte es posarà en contacte amb vosaltres i us assignarà la unitat de mostreig més convenient. Els resultats del projecte es podran con-

sultar en forma de mapes, gràfics i taules a la mateixa pàgina web abans esmentada.

El material necessari per fer el cens són uns binoculars, un rellotge, llapis i/o bolígraf, la fitxa de camp per emplenar i una fusta o carpeta de suport per poder-hi anotar les observacions. El full d'instruccions es pot obtenir des de www.orenetes.cat.

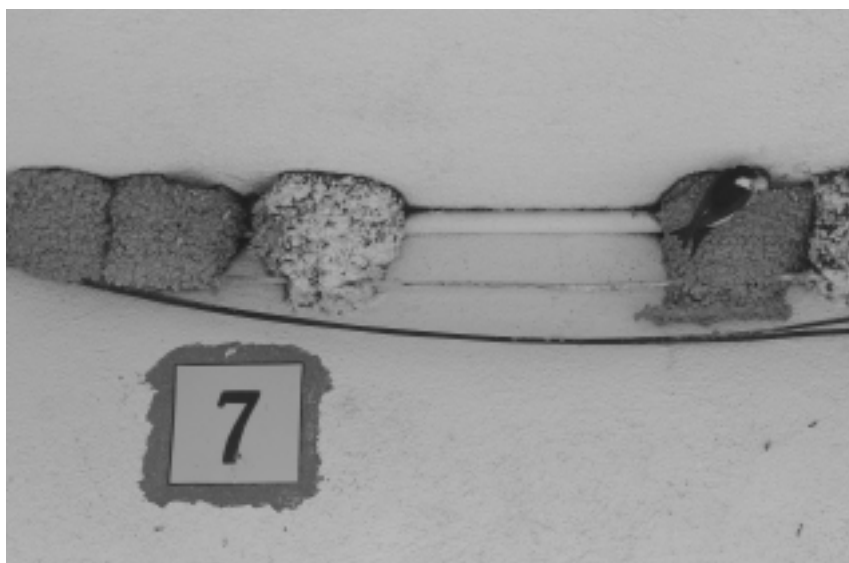
Totes les zones de cens estan dividides en unitats de mostreig de mida diversa que comprenen des de la totalitat d'un municipi fins a una unitat mínima d'un quadrat de 100x100 metres. Cada persona o entitat col·laboradora (escola, institut, esplai, etc) cobreix una o diverses unitats de mostreig del seu poble o ciutat en funció de les seves possibilitats. En nuclis urbans no gaire grans o en zones on no hi hagi molts nius d'o-

reneta cuablanca, cada persona o entitat pot encarregar-se fàcilment de totes les unitats de mostreig del seu poble. Un cop us hagueu donat d'alta com a participants i tingueu assignada la unitat o unitats de mostreig que se censaran, el coordinador us farà arribar una mapa on es delimita la vostra unitat de mostreig.

Els comptatges es poden fer en dos períodes de cens diferents, el primer va de l'1 al 31 de maig, i el segon, del 15 de juny al 31 de juliol. El primer període de cens cobreix essencialment el moment en què les orenetes es dediquen a construir i arranjar els nius, mentre que el segon cobreix el període durant el qual la majoria de les parelles ja tenen pollets. Segons la disponibilitat de temps, cada persona o entitat pot escollir participar en només un dels períodes de cens o bé en els dos. Sempre es recomana fer els censos a primera hora del matí o al final de la tarda, quan fa menys calor i hi ha més activitat als nius.

El cens consisteix en recórrer tots i cadascun dels carrers i grups d'edificis inclosos dins la unitat de mostreig a la cerca dels nius d'oreneteta. Cada cop que es troba un niu o grup de nius cal registrar-los a la fitxa de camp que s'adjunta junt amb aquestes instruccions. S'ha de tenir present que només cal censar les façanes dels edificis que donen a la via pública.

Sempre que es pugui, és recomanable fer el cens dues persones, de manera que cadascú busca nius en un costat diferent del carrer. Quan això no és possible, el més recomanable és començar per un costat de carrer i després fer l'altre. El cens es pot completar en un únic dia o dividir-lo en diferents dies, però s'ha de fer íntegrament dins de cada període de cens. En tots els casos, però, el temps que s'hi haurà de dedicar serà el necessari per mostrejar adequadament la unitat o unitats assignades. Si es cobreixen els dos períodes de cens, s'ha de tenir en compte que cal prospectar tota la unitat de mostreig tant durant el primer període com en el segon.

Joan Estrada

Niu pintat de blanc a Vilajuïga.

Les dades que s'han de prendre són les que figuren a la fitxa de camp i que fan referència a la unitat de mostreig, el municipi, la data, el període de mostreig, l'hora d'inici, l'hora de finalització i el nom dels observadors. Pel que fa a les dades del cens pròpiament dit cal enregistrar la localització dels nius, el nom i número del carrer on està l'edifici amb nius. En aquest apartat cal indicar sempre l'adreça (nom i número del carrer) de l'edifici que té els nius (també en el cas que els nius estiguin situats en una façana de l'edifici que doni a un carrer diferent al de la façana d'entrada).

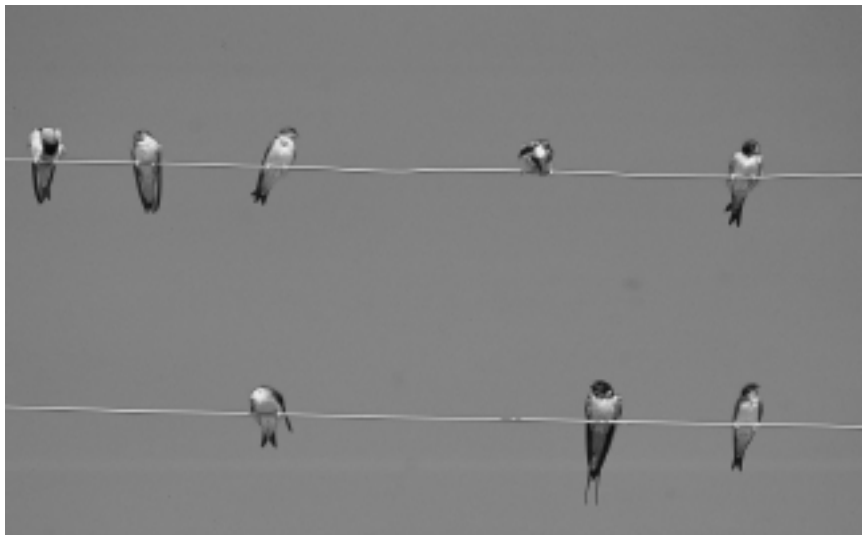
S'ha de prendre nota del nom complet oficial del carrer, incloent-hi els termes referents al tipus de via ("carrer", "ronda", etc.) i sense utilitzar abreviatures. Cal anar amb cura a l'hora d'escriure el nom del carrer, ja que hi ha carrers amb noms molt similars. És necessari indicar la façana on són els nius; generalment es tractarà sempre de la façana principal de l'edifici, però hi haurà casos en què es pot tractar d'una façana lateral o del darrera de la casa. També cal anotar les característiques de l'edifici segons es tracti d'una casa, pis o bloc de pisos, magatzem o nau industrial, església o edifici singular.

Enric Badosa

Recollida de fang per a la construcció del niu.

NOUS PROJECTES DE L'ICO **El projecte Orenetes**

Enric Badosa

Les orenetes són ocells molt sociables i sovint formen grups grans.

S'ha d'anotar el nombre de plantes que té l'edifici, no pas el nombre de plantes on hi ha nius. Per defecte, la planta baixa es considera la planta número 1. En el cas d'esglésies, magatzems i altres edificis singulars, el número de plantes sempre es considerarà únic.

És molt important indicar l'estat dels nius d'acord amb una de les cinc opcions possibles. Els nius s'agrupen en sencers i no sencers i d'entre els nius que estan sencers s'ha de decidir si estan ocupats per l'oreneta cuablanca perquè es veuen les orenetes entrant i sortint del niu o portant-hi menjar, es veuen o se senten els pollets de l'oreneta dins del niu, o s'acumulen femtes fresques sota el niu (i no hi ha dubte de quin niu provenen). Si es veuen orenetes construint un niu cal classificar-lo com "en construcció", no pas com a ocupat. Tot i que no és gaire freqüent, hi ha altres espècies d'ocells, per exemple el pardal *Passer domesticus*, que poden fer servir els nius d'oreneta cuablanca per criar-hi. Si es dona el cas, en aquest apartat cal apuntar quants nius es troben en aquesta situació. Si se sap, s'ha d'indicar de quina espècie es tracta a l'apartat d'observacions. No tots els nius que estan sencers s'acaben ocupant. A més hi ha nius que tot i que podrien estar ocupats no ho arribem a esbrinar. Cal comptabilitzar en aquest apartat tots els nius que estan sencers

però dels quals no s'ha pogut saber amb certesa si estaven o no ocupats per l'oreneta cuablanca o per altres espècies. D'entre els nius que no estan sencers s'ha de decidir quants es troben en construcció, trencats o restes.

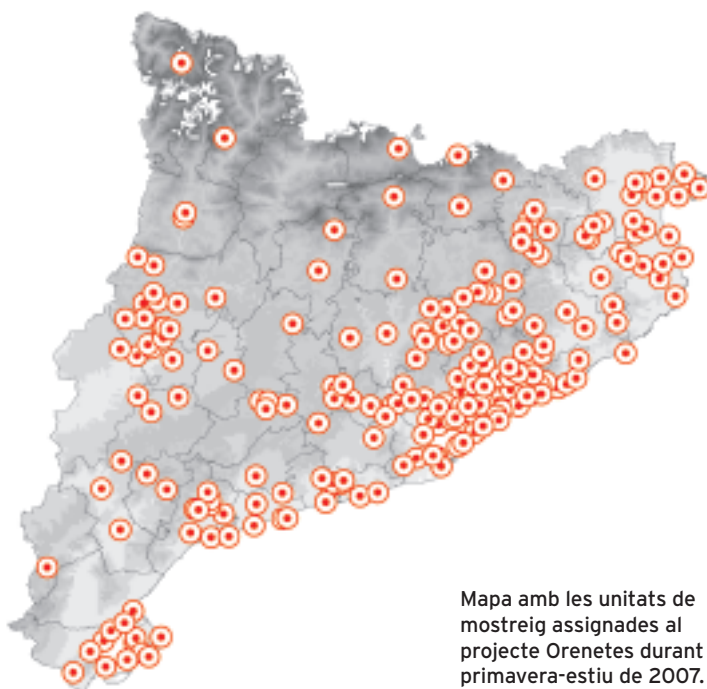
Un cop s'ha fet el cens les dades registrades a la fitxa de camp s'han d'informatitzar directament des de www.orenetes.cat. D'aquesta manera queden directament introduïdes a la base de dades del projecte. Si no teniu accés a

internet podeu optar per enviar-les a *Projecte Orenetes*, Institut Català d'Ornitologia, Girona 168, entresol 5a, 08037 Barcelona.

Els resultats del projecte es podran veure a www.orenetes.cat, tant les dades generals del projecte com les referents a la població d'orenetes cuablanca que ha censat cadascú. Allà hi veureu un mapa amb la situació dels nius i una sèrie de gràfics i índexs mostrant l'evolució de la vostra població i les seves característiques respecte a la resta de Catalunya. També podreu consultar com funciona l'estudi a d'altres poblacions de Catalunya des de l'apartat "visualitzar dades".

Un projecte amb molts col·laboradors

Des d'un principi, el projecte *Orenetes* va suscitar diverses opinions pel que fa a la repercussió social i a la implicació de col·laboradors. En uns primers càlculs es va estimar com a satisfactòria per al primer any del projecte la participació d'un centenar de col·laboradors que poguessin abastar al voltant de 100 municipis. La roda de premsa a la Pedrera amb periodistes especialitzats en temes de medi ambient, l'aparició de la notícia als principals diaris i el corresponent ressò televisiu al programa de televisió

Mapa amb les unitats de mostreig assignades al projecte Orenetes durant la primavera-estiu de 2007.

Joan Estrada

Concentració de nius d'oreneta cuablanca.

Els matins deTV3, van propiciar un petit allau de peticions de col·laboració. En el moment de redactar aquestes línies s'han assignat al voltant de 230 nuclis o unitats de mostreig (vegeu mapa) amb la participació d'unes 30 escoles, grups excursionistes i esplais. La cobertura geogràfica és força bona, tot i que encara hi ha algunes comarques de la demarcació de Lleida i també del Pirineu sense representació.

Val a dir que diverses associacions s'han implicat en el projecte de forma molt compromesa cobrint àrees geogràfiques força grans. Així, l'associació *Galanthus* coordina ja des de fa uns anys les ciutats de Girona i Barcelona, el grup de natura *Parus* s'encarrega del cens a moltes localitats del Vallès Occidental i Oriental; el grup *Picampall* de les Terres de l'Ebre fa el mateix amb les localitats del delta de l'Ebre, i encara podríem esmentar altres casos similars.

Un cas singular ha estat l'IES Almatà de Balaguer que no només col·laborarà en el projecte, sinó que el cens de les orenetes serà una part dels deures d'estiu d'alumnes d'entre 1r i 3r d'ESO amb el premi que aquest treball comptarà com a nota l'any vinent. Aquesta curiosa iniciativa permetrà entre d'altres coses el cens de la major part de les localitats de la comarca de la Noguera.

Experiències prèvies

El cens d'orenetes cuablanques a Catalunya compta amb alguns precedents pel que fa a ciutats o petites poblacions. La iniciativa més destacable per extensió geogràfica correspon a l'associació *ADENC* que l'any 1989 va censar les localitats del Vallès Occidental amb un total de 6.501 nius dels quals el 57% estaven ocupats, però el 34% eren nius trencats. El cens puntual d'alguna ciutat ha estat més freqüent i així es coneixen

els comptatges fets a Terrassa els anys 1984, 1987, 1988 i 1989 pel grup *Pigot* amb una estimació d'uns 600 nius i una població pel cap baix d'uns 1.400 exs. La ciutat de Lleida també ha estat objecte d'estudi en els darrers anys per part del grup *Egrell* amb censos el 1998 i 2003. Aquesta localitat acull probablement un dels nuclis més grans de Catalunya amb una colònia situada a la Catedral Nova i edificis adjacents que l'any 1988 tenien 1.572 nius. Al Maresme, els ornitòlegs *Pere Alzina* i *Enric Badosa* han realitzat dos censos a Arenys de Mar els anys 1998 i 2000, tot constatant un augment del 26% en el darrer any amb un total de 257 nius. Aquests censos es poden consultar a internet amb detalls sobre situació del niu, orientació i planta; en el cas d'Arenys podeu consultar: www.arenys.org/sostenible/orenetes

Finalment, un cas a esmentar és el de la colònia de l'escola d'Arbúcies, IES Montsoriu, amb 134 nius l'any 2004 a l'edifici de la mateixa escola que són objecte de seguiment amb web-cam i que participa en el projecte *Escoles Verdes* amb una clara vessant educativa: http://mediambient.gencat.net/Images/43_108314.pdf

ORIOI CLARABUCH
ico@orenetes.cat

Rauli Aymeri

El cens d'orenetes esdevé alhora una activitat de lleure i d'educació ambiental.

CONSERVACIÓ

Regressió generalitzada dels ocells d'espais agraris a bona part d'Europa

Un treball recent demostra que els ocells característics dels conreus han disminuït prop del 50% durant els darrers 25 anys en el conjunt d'Europa. Aquesta tendència és el resultat de la intensificació de l'agricultura portada a terme a la Unió Europea. La política agrària comunitària necessita reformes urgents per fer compatible aquesta activitat econòmica amb la conservació de la biodiversitat.

El *Pan-European Common Bird Monitoring Scheme (PECBMS)* – l'agrupació de les dades dels programes de seguiment d'ocells comuns d'Europa portada terme per científics capdavanters de l'*European Bird Census Council (EBCC)*, la *Royal Society for the Protection of Birds (RSPB)*, *BirdLife International*, i *Statistics Netherlands* acaben de fer públics els resultats d'un dels estudis sobre indicadors de biodiversitat més complets que es coneixen a Europa. Per a més informació podeu consultar:

www.ebcc.info/pecbm.html.

Les dades procedents dels censos d'ocells nidificants de 20 països europeus durant els darrers 25 anys han confirmat la regressió dels ocells de conreus i d'espais oberts. En promig, en el conjunt d'Europa, des de 1980 a 2005, les poblacions d'aquestes espècies han disminuït un 44% - la davallada més severa d'entre totes les espècies d'ocells.

Els experts indiquen que els ocells es poden considerar uns bons baròmetres indicadors dels canvis en el medi ambient – les seves davallades són una clara evidència de la degradació mediambiental que s'està produint en els conreus de bona part d'Europa. Les dades de l'estudi abans esmentat han de fer reflexionar: molts ocells de conreus, i les espècies i els hàbitats amb els quals ells coexisteixen, es troben sota una amenaça molt preocupant.

Les organitzacions involucrades en aquest estudi demanen urgentment que la reforma de la Política Agrària Comunitària (PAC) tingui present aquests aspectes medioambientals. En aquest sentit, val a dir que, tot i que l'impacte d'aquesta política s'ha mitigat amb diver-

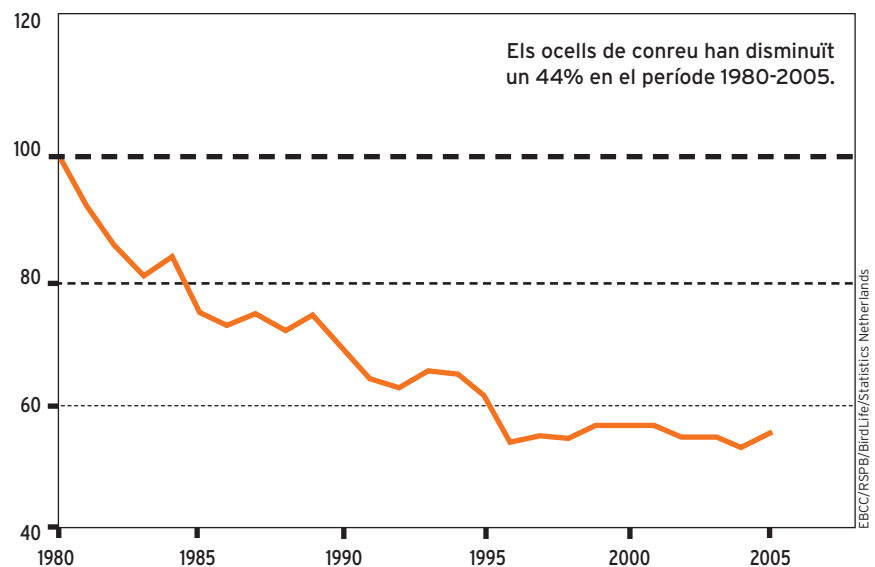

Figura 1. Evolució de les poblacions d'ocells de conreu a diversos països europeus en el període 1980-2005.

ses reformes, hores d'ara la PAC encara no ha resolt els problemes dels ocells de conreus i dels seus ecosistemes a nivell general.

Davant aquest problema hi ha una necessitat urgent de portar endavant una profunda reforma de la vella Política Agrària Comunitària; cal prendre mesures adequades de suport als sistemes agrícoles, en especial a les zones de conreu incloses a la xarxa Natura 2000, i incentivar als pagesos per a què duguin a terme millores agroambientals al llarg del territori.

Actualment la major preocupació és la previsible i ràpida regressió que es pot produir en els ocells de conreu dels nous països membres de la UE, els quals encara disposen de poblacions d'ocells de conreu molt ben conservades. El perill és que l'accés a la Unió Europea pot accelerar i empitjorar la situació si

s'adopten les mateixes polítiques agràries que s'han recolzat a l'Europa Occidental en els darrers decennis.

Els resultats de l'estudi tampoc són massa esperançadors en relació a altres ambients. Així, des de 1980 a 2005, les poblacions d'ocells forestals han disminuït en promig un 9%. Mentre les poblacions d'ocells forestals són estables a l'oest i est d'Europa, aquests mostren davallades considerables al nord, probablement a causa de les intenses explotacions forestals, i també al sud, potser a conseqüència dels incendis i de la manca de regulació en retirada de la fusta cremada. Una de les raons que expliquen les variacions regionals en la regressió dels ocells forestals i que discuteixen els autors de l'estudi, és la manca de polítiques forestals unitàries, tal com es produeix en el sector agrari.

En conclusió, tant pels ocells forestals com de conreus i espais oberts, els resultats del *Pan-European Common Bird Monitoring Scheme* (PECBMS) mostren una imatge força preocupant de l'estat del medi natural a Europa i cal ajudar tant els ocells de conreus com els forestals. Els experts alerten que s'ha d'esbrinar amb detall quines causes hi ha al darrere d'aquestes davallades i dissenyar polítiques efectives que permetin aturar aquestes tendències.

Tots aquests resultats s'han pogut obtenir gràcies a la col·laboració de milers de voluntaris en programes de seguiment d'ocells com el projecte SOCC realitzat a Catalunya. Gràcies a això, el PECBMS ha permès establir els primers indicadors europeus de qualitat ambiental del medi natural disponibles per a tot Europa. Des d'una perspectiva col·lectiva, la participació en aquests programes de seguiment podria arribar a esdevenir una eina molt important per al nostre patrimoni natural.

LLUÍS BROTONS¹ i SERGI HERRANDO²

¹ membre de la Junta de l'EBCC

² delegat de l'ICO a l'EBCC

La Terrerola vulgar és una de les espècies que ha experimentat una de les regressions més fortes a Catalunya. Segons l'atles dels ocells nidificants, aquesta davallada poblacional és de l'ordre del 95% en 20 anys i el més preocupant és que segueix a un ritme vertiginós difícil d'aturar. La forta davallada de moltes espècies agrícoles necessita de mesures urgents per a la seva conservació.

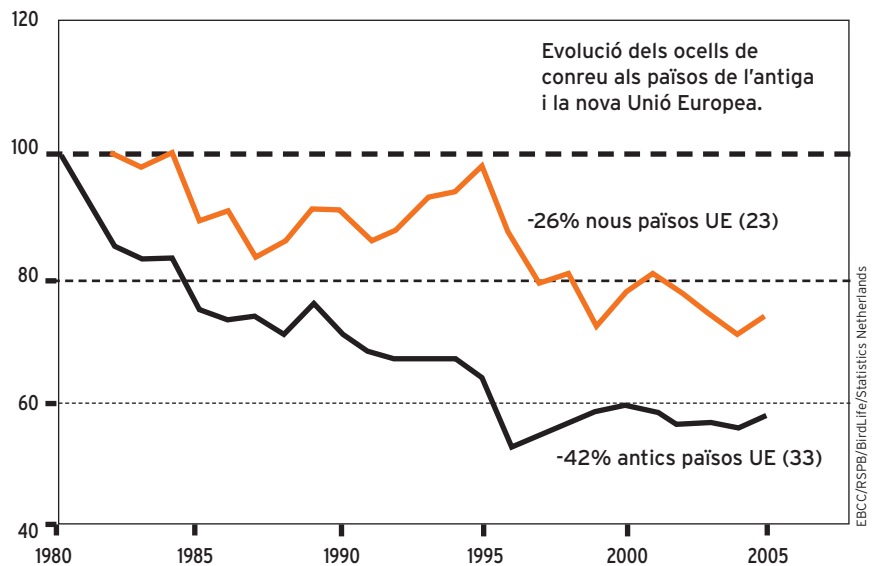

Figura 2. Comparació de l'evolució de les poblacions d'ocells de conreu als països de l'antiga (negre) i de la nova Unió Europea (taronja).

Oryx

La botiga de l'amant de la natura

La millor llibreria de natura amb més de 6.000 títols nacionals i de l'estranger: Poyser, Academic Press, Helm, Pica Press, OUP, CUP, Lynx, Collins, MacMillan, Willmann Bell, BTO ... Òptica terrestre i complements de Swarovski, Kowa, Leica, Nikon, Opticron, Optolyth, Bushnell, ... i tot el necessari per al naturalista de camp: ornitologia, entomologia, botànica, astronomia, menjadores de jardí, caixes niu per a diferents espècies. NOVA SECCIÓ D'ANELLAMENT: pèsols, balances Tanita, alicates Lambournes, regles, peus de rei, xarxes, etc.

NOU CATÀLEG 2003
Demana'l gratuïtament

c/ Balmes, 71
08007 Barcelona
Tel.: 93 418 55 11
Fax: 93 418 81 17
oryx@weboryx.com
www.weboryx.com

CONVOCATÒRIES

Segona trobada internacional sobre la gavina capnegra a Cambrils i Riudecanyes (Baix Camp)

Entre els dies 9 i 11 de març, es va celebrar la segona trobada internacional sobre la gavina capnegra *Larus melanocephalus*, organitzada per l'associació ornitològica Picampall.

Albert Cama

Aspecte de la platja de Cambrils durant la trobada.

L'organització i planificació de la trobada es va iniciar durant el 1r *Colour Ring Meeting* i 9th *International Gull Meeting* que es van celebrar l'octubre de 2005 a Bèlgica. Allí va sorgir la idea de repetir l'experiència de la primera *International Mediterranean Gull Meeting* (IMGM) que es va dur a terme a la població francesa de Le Portel l'any 1998. L'objectiu d'aquesta trobada va ser establir un punt de trobada i intercanvi entre observadors, anelladors, científics, aficionats o qualsevol altre persona interessada en

la gavina capnegra. L'elecció de Cambrils i Riudecanyes com a punt de trobada per al segon meeting va venir motivada pels recents descobriments de la població de l'espècie al Baix Camp: a finals d'hivern l'àrea és el principal punt de concentració de l'espècie a nivell global. Aquest fet i les bones condicions per realitzar lectures d'anelles fan que Cambrils i Riudecanyes siguin la "Meca" de les gavines capnegres al Mediterrani occidental. Igualment, l'espectacle que creen els seus moviments massius és únic al món.

A la trobada hi van assistir 48 participants procedents de 9 països, i va constar de presentacions, pòsters, tallers i sortides de camp, a més de nombroses trobades informals que van permetre la comunicació directa entre tots els participants durant els tres dies de convivència.

Als matins es va realitzar la trobada formal al centre cultural i ocupacional de l'Ajuntament de Cambrils. Allí es van presentar pòsters, presentacions i es va fer una taula rodona per debatre els principals aspectes d'interès sobre l'es-

pècie, posant especial atenció en els resultats presentats durant l'IMGM. A grans trets, dins la jornada formal es van presentar els resultats generals obtinguts en els diversos projectes de seguiment de cada país: França, Portugal, Catalunya, Mar Negre, República Txeca i Eslovaca, Bèlgica, Grècia, Romania, Turquia i Ucraïna. D'altra banda, es van presentar els resultats d'altres àrees per mitjà de pòsters: Hongria, Madrid i Astúries.

En referència a les sortides de camp, se'n va fer una a la platja de Cambrils, on es va poder observar un grup ben nombrós de gavines i gavians, en el qual es van poder llegir més de 50 anelles de gavina capnegra, 6 de gavià fosc, 4 de gavina corsa, 3 de gavià argentat i 1 de corb marí gros. Posteriorment, a la mateixa platja de Cambrils tothom va tenir ocasió d'albirar l'arribada massiva de les gavines capnegres quan van a dormir.

La segona sortida de camp va consistir en una visita al pantà de Riudecanyes, on es concentren les gavines per beure i rentar-se abans de baixar al dormidor de la platja de Cambrils. Un cop al pantà, van començar a acudir grups de gavines fins a completar un espectacle en el qual van intervenir entre 20.000 i 25.000 gavines capnegres.

A part dels objectius científics de la trobada, aquesta tenia un marcat objectiu de difusió i valorització de l'espècie a nivell local, tant entre el col·lectiu ornitològic com, especialment, entre la població. En aquest sentit, cal valorar molt positivament la cobertura que va tenir l'esdeveniment per part dels mitjans de comunicació locals.

Joan Ferrer i Albert Cama durant l'exposició de les dades.

Per acabar, voldríem agrair molt especialment l'ajut que s'ha rebut des de l'organització de la trobada. Primerament, a l'associació ornitològica Picampall pel suport logístic i institucional que ha estat indispensable per que la trobada es dugués a terme. Per altra banda, des de la Diputació de Tarra-

gona, l'Ajuntament de Cambrils (especialment de la seva regidoria de Medi Ambient) i l'Ajuntament de Riudecanyes s'ha fet un esforç molt important per facilitar la celebració de la trobada en unes condicions que han estat immillorables. Igualment, agrair a tots els participants que han permès que la trobada hagi tingut uns continguts de gran interès i hagin creat un caliu difícil de repetir.

ALBERT CAMA
acama@ub.edu

PETICIÓ DE DADES

Dades per a l'Anuari d'Ornitologia 2006

Una vegada publicat l'Anuari d'Ornitologia de Catalunya 2002-2005, s'ha previst que a partir d'ara cada any puguem publicar l'anuari de l'any anterior. Així, durant el primer semestre de 2007 s'han recollit i seleccionat les dades de l'Anuari de 2006. Per

tal que aquest anuari es pugui publicar durant aquest any hi ha un calendari de treball força estricte que no podem alterar. Hores d'ara ja no s'admeten dades per a aquest anuari; no obstant això l'equip de redacció podrà incorporar encara algunes dades puntuals que per

la seva rellevància arribin durant la fase de premaquetació. Si teniu alguna observació de 2006 que considereu de gran interès, cal que us poseu en contacte amb els coordinadors de l'anuari el més aviat possible a l'adreça anuari@ornitologia.org o al telèfon 93 458 78 93.

NOVETATS AVIFAUNÍSTIQUES

Crònica ornitològica Gener–Març 2007

El primer trimestre d'any ha estat protagonitzat per diverses rareses que en els darrers temps estan esdevenint habituals a casa nostra. És el cas de diverses espècies de gavines (gavià de potes roses, caspi i gavinot), la cuereta citrina i l'estornell rosat. D'altra banda, l'anellament de dues boscarles dels arrossars van ser la sorpresa més destacada d'aquest període.

Gener

Durant el mes de gener es van observar quatre **ànecs mandarins** *Aix galericulata*, tres mascles i un femella, al riu Ter a Sant Pau de Segúries, el Ripollès, el dia 14. Aquesta és la primera citació per a la comarca, tot i que hi ha citacions homologades a d'altres indrets pirinencs on l'espècie ha hivernat en temporades anteriors. Al delta de l'Ebre hi van hivernar tres **oques de collar** *Branta bernicla* i dos **èiders** *Somateria mollissima*. El dia 25 es va trobar una femella de **Morell d'ulls grocs** *Bucephala clangula* a la llacuna de cal Tet, al delta del Llobregat. A Flix va tornar a la reserva natural de Sebes una **Cigonya negra** *Ciconia nigra* la qual va restar a la zona des del dia 27 fins a l'1 de febrer; presumiblement es tracta del mateix exemplar que ja va estar a la zona l'hivern anterior. A Blanes, la Selva, el dia 8 hi va tornar un adult de **Gavina capnegra americana** *Larus atricilla* presumiblement el mateix que s'ha vist per mitja Europa i possiblement també a Blanes els anys 1998, 1999 i 2000. Aquest ocell, el qual fins i tot té nom propi (Atze), havia hivernat a la zona set anys enrere i mentrestant havia estat capturat i anellat a Alemanya. Posteriorment va hivernar dos anys seguits a Itàlia i el 30.10.2006 s'havia vist a Suïssa, probablement de camí cap a Blanes. Es va anar veient durant tot el mes. Durant aquest mes es van veure un parell de **gavians caspis** *Larus cachinnans*: un el dia 13 a l'abocador de Solius, a Llagostera i un primer hivern al port de Vilanova i la Geltrú el dia 16. Dos **gavians de potes roses** *Larus argentatus* van ser vistos al port de Tarragona (un adult entre el dies 1 i 21, i un primer hivern almenys entre els dies 14 i

Estornell rosat *Sturnus roseus*

21). A més, es va observar un 2n hivern a l'abocador de Solius, Llagostera, Gironès, el dia 28. Per acabar d'arrodonir-ho, a Palamós va aparèixer un **Gavinot** *Larus marinus* de primer hivern el dia 27. Al delta de l'Ebre es van detectar fins a 9 **piules grosses** *Anthus richardi* el dia 21. Una altra va ser present als aiguamolls de l'Empordà entre els dies 19 i 28 d'aquest mes. Un hivernant inesperat fou una **Cuereta citrina** *Motacilla citreola* trobada el 14.12.2006 a l'àrea del Matà, al PN Aiguamolls de l'Empordà i relocalitzada el dia 11 de gener i que va restar tot el mes a la zona. També a l'Empordà, a la Gallinera, PN Aiguamolls de l'Empordà, almenys el dia 28 es va citar una **Cornella emmantellada** *Corvus (corone) cornix*, la qual no se sap amb seguretat si es tracta del mateix exemplar observat el novembre de 2006 a

Sobrestany, Girona, o un de diferent. Del 13 al 23 d'aquest mes es va observar un **Sit blanc** *Plectrophenax nivalis* al port de Tarragona.

Febrer

Dues de les **oques de collar** hivernants restaren al Fangar, delta de l'Ebre, fins a finals de mes. Per la seva banda, el **Morell d'ulls grocs** del Llobregat va estar a la llacuna de cal Tet fins el dia 25. El presumible híbrid 'habitual' de la Tancada entre **martinet blanc** i **dels esculls** *Egretta gularis x garzetta* es va veure prop del camping de la Tancada el dia 5. El primer **Rasclotó** *Porzana parva* de la temporada es va detectar ja el dia 25 a Sils. Altres el seguirien els mesos següents. A Blanes encara hi havia la **Gavina capnegra americana** el dia 8, ara ja amb pocs observadors que l'anessin a veure. Cinc

NOVETATS AVIFAUNÍSTIQUES

gavians caspis van ser citats el febrer: quatre a Girona (un 3r hivern a Blanes el dia 5 i un 2n hivern i dos 1rs hiverns a Solius el dia 11) i un a Vilanova i la Geltrú (un 2n hivern el dia 6). El **Gavinot** observat a Palamós el gener restà tot el mes entre aquesta població i les veïnes platges de Sant Antoni de Calonge. Els **gavians de potes roses** només es van citar a la demarcació de Tarragona: hi havia un adult a Cambrils el dia 16 i tres de primer hivern al port de Tarragona l'endemà. Un altre, de primer hivern, es va veure al delta de l'Ebre el dia 22. La **Cuereta citrina** seguia a l'àrea del Matà on es va anar veient de forma intermitent durant tot el mes. Molt inesperada va ser la captura d'una **Boscarla dels arrossars** *Acrocephalus agricola* al riu Congost, Montornès del Vallès, Vallès Oriental, el dia 10. Una altra citació d'aquesta espècie va ser reportada des dels Muntanyans de Torredembarra-Creixell, Tarragonès, el dia 13. Cinc **mallerengues de bigotis** *Panurus biarmicus*, un ocell ara mateix molt rar al país, van ser vistes a l'estany de Palau, als aiguamolls de l'Empordà, el dia 14 i 20 d'aquest mes. Més al sud, al Llobregat, el dia 12 es va veure un 1r hivern d'**Estornell rosat** *Sturnus roseus* a cal Roc, potser el mateix ocell vist el 22 d'octubre passat i que hagués hivernat a la zona. A l'Empordà, la **Cornella emmantellada** vista el dia 27 seguia per la zona de la Gallinera almenys fins el dia 13.

Març

Les dues **oques de collar** del Fangar es van observar a la zona almenys fins el dia 21. A la Tordera hi havia una **Oca egípcia** *Alopochen aegyptiaca* el dia 20. Darrerament les citacions d'aquesta espècie es concentren al voltant d'aquesta conca i l'any 2006 es va reproduir en una localitat del Vallès Oriental. Al cap de Creus, el dia 31 es va veure i fotografiar una **Baldriga grisa** *Puffinus griseus*. Notable va ser la citació d'un estol de 19 **bitons** *Botaurus stellaris* en migració durant el vespre del dia 18 als aiguamolls de l'Empordà en un comportament habitual en la migració prenupcial però mai en aquest nom-

Arpella pàl·lida russa
Circus macrourus

Alex Ollé

bre fins el moment! El **martinet** de la Tancada es va deixar veure els dies 17 i 18. Simultàniament i, per tant, un altre ocell de característiques morfològiques similars es veia el dia 17 als estanys de Sils, la Selva. Aquest ocell va restar a la zona almenys fins el dia 24. La temporada migratòria d'**arpelles pàl·lides russes** *Circus macrourus* que seria molt espectacular durant l'abril va detectar-se ja el dia 29 a Mollet de Perelada, quan es va fotografiar un mascle de 3r any. Prop d'allí, als aiguamolls de l'Empordà, es va veure un **Becadell gros** *Gallinago media* el dia 24 als arrossars de Riumors, Castelló d'Empúries. A Pedret, Alt Empordà, el dia 17 es va observar un **Gavià caspi**, el qual s'aniria veient els mesos posteriors. El **gavinot** de Palamós encara hi era el dia 17. A Tarragona es va veure un adult 'nou' de **gavià de potes roses** amb un dels primers hiverns el dia 18. Un altre adult es va registrar el dia 31 des d'una embarcació mar endins prop del cap de Creus. La **Gavina capnegra americana** de Blanes va ser vista per últim cop el dia 9;

probablement va marxar associada amb el gruix de **gavines rialleres** *Larus ridibundus* hivernants. Igual va passar amb la **Cuereta citrina** del Matà, vista per darrer cop el dia 17 en el cas més ben documentat d'hivernada de l'espècie (i consegüentment de canvi de plomatge) mai registrat a Catalunya. El dia 15 encara hi havia una **Piula grossa** a l'Alfacada, delta de l'Ebre. Continuant les citacions del mes anterior, es va registrar una altra **Boscarla dels arrossars**: en aquesta ocasió un exemplar anellat el dia 1 als estanys de Palau, al PN Aiguamolls de l'Empordà, el mateix lloc on també se n'havia capturat una el març de 2001. El dia 27 es va detectar puntualment una **Mallerenga de bigotis** a Utxesa, Segrià. L'**Estornell rosat** del delta del Llobregat es va veure un altre cop entre els dies 22 i 29, i la **Cornella emmantellada** de l'Empordà es va observar al Baix Empordà la segona quinzena del mes.

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

de Juana, E. 2006.

Aves raras de España. Un catálogo de las especies de presentación ocasional

Lynx Edicions: Bellaterra. 473 p. ISBN 84-96553-25-6.

Eduardo de Juana, autor d'aquest llibre, ha estat 20 anys coordinant el Comité de Rarezas de SEO/BirdLife, comitè que ha estudiat més de 3.700 registres fins a finals del 2005. Ara ha decidit deixar el càrrec, però ho fa publicant un volum on es recopilen les dades d'ocells rars registrats a Espanya, com una suma final del seu treball al si del CR.

El principal atractiu d'aquest llibre recau en els textos dedicats a cada espècie, que formen la part principal de l'obra. Abans d'aquests hi ha una secció introductòria, on s'inclou un error recurrent en els informes del CR, quan es comenta que el primer comitè de rareses va ser el britànic, que va començar el 1958, quan en realitat va ser l'holandès, que va començar just un any abans. Només es tracta, però, d'un petit error. En aquesta secció es fa una petita història del CR espanyol.

El cos principal que ja comentàvem, dedicat a textos per a cada espècie, ocupa unes 300 pàgines. Aquí es discuteixen els registres acceptats per a cada espècie, en el context dels registres en altres països propers, especialment França, el Marroc i la Gran Bretanya. S'inclouen gràfics fenològics per a les espècies que tenen dades suficients, i mapes on apareix la freqüència de les citacions per regions (on també s'inclou, però, Portugal, tot i que el títol del llibre no ho digui). En aquesta mateixa secció es comenten les dades mencionades en la literatura però no estudiades pel CR. Aquí s'inclouen dades antigues (de finals del XIX, per ex.), moltes d'aquestes publicades en la mateixa revista *Ardeola*. Això

crea una petita contradicció en el plantejament de l'obra, ja que per una banda s'agrupen les dades estudiades pel CR i, per tant, documentades, però es comenten conjuntament amb mencions d'articles i notes d'anys en què no existia cap comitè, de forma que gairebé se les considera dades acceptables quan, en molts casos, es podrien qualificar de dubtoses, si no decididament no acceptables en cap cas.

Més encara: després s'inclou una secció d'espècies que l'autor considera de presència dubtosa, quan en realitat es tracta d'espècies en les quals els registres han estat expressament rebutjats pel mateix CR que coordinava l'autor. Es tracta, sense dubte, d'una contradicció. En l'opinió de qui subscriu, no haurien de sortir al llibre. Malauradament el tractament que fa al cos principal complica encara més les coses, ja que planteja la secció de les dubtoses com de presència improbable en condicions naturals, és a dir, inclou algunes espècies que potser s'han vist provinents de captivitat, però, examinant el cos principal de l'obra, també s'inclouen espècies que pateixen el mateix problema, sense que quedi clar per què surten unes en una secció i les altres en el cos principal. De fet, el problema s'agreuja si es té en compte que algunes espècies considerades categoria D (de presència dubtosa en condicions naturals) en la recent *Lista de las aves de España*, de la qual n'és coautor tant Eduardo de Juana com qui signa aquestes línies, consten com a naturals en aquest llibre. Entre aquestes categoritzades com a D a la llista espanyola tenim *Dendrocygna bicolor*, *Anser caerulescens*, *Aix sponsa*, *Anas falcata*, *A. formosa*, *Bucephala albeola*, *B. islandica*, *Mergus cucullatus*, *Elanoides for-*

ficatus, etc. Sobta, per tant, que un mateix autor estigui d'acord a deixar com a D aquestes espècies, però no les consideri amb la mateixa categoria en un llibre publicat l'any següent...

Hi ha una secció de 40 pàgines on s'inclouen fotos en color d'una selecció d'aquestes espècies. Les fotos són acceptables, en general, tot i les reduïdes dimensions, en algun cas, excessives, en què s'han publicat algunes d'aquestes fotos. La que mostra l'única dada de *Luscinia cyane* a la península Ibèrica, un ocell trampejat per David Bigas al delta de l'Ebre, surt amb una mida de només 2,5 cm d'altura.

Finalment s'inclou una compilació de tots els registres, en forma de taula, amb localitats, exemplars, autors i dates (encara que en aquests autors inclou a vegades el primer *et al*, i en d'altres casos tres o quatre autors i *et al*. sense que quedi clar el perquè). Aquesta és una de les seccions més útils del llibre. L'edició del llibre és bona, i s'hi inclou també una recopilació bibliogràfica molt exhaustiva.

Malgrat algunes de les mancances comentades prèviament, es tracta d'un llibre molt recomanable, que els observadors de camp catalans faran bé de considerar com una compra per a la seva biblioteca. El preu no és car en comparació amb d'altres llibres de format similar, i ara es troba disponible en les llibreries especialitzades en ornitologia i en la mateixa editorial, per la qual cosa el qui subscriu recomana que es compri abans que s'exhaureixi l'edició.

ORYX esponsoritza la secció novetats bibliogràfiques

Gordo Villoslada, O. 2006.

Patrons espacials i temporals de migració d'ocells transaharians a la península ibèrica

Tesi doctoral, Universitat de Barcelona.

L'objectiu d'aquesta tesi doctoral ha estat aprofundir en el coneixement de la migració dels ocells, concretament en la fenologia de diverses espècies migradores de llarga distància durant el seu pas per la península Ibèrica. La tesi, disponible a la biblioteca de l'ICO, està escrita en anglès però tots els capítols tenen un resum en català.

Un dels factors que ha permès estar al davant d'un treball tan innovador com el que es presenta aquí és l'origen, per a molts ornitòlegs desconegut, de les dades utilitzades. Tots els capítols es basen en dades provinents de la xarxa de seguiment fenològic de l'*Instituto Nacional de Meteorología*, programa que funciona de forma continuada a tota Espanya des de l'any 1942! Aquesta xarxa va ser pensada per donar pautes als agricultors i ramaders en funció de les particularitats fenològiques de cada any. La xarxa fenològica té un total de 1.395 localitats molt ben distribuïdes arreu de la península on s'enregistren les dates d'arribada i partida de cinc espècies ben conegudes: la cigonya, el cucut, el falciot negre, l'oreneta vulgar i el rossinyol. Es basa en un perfil de voluntaris molt més rural que urbà, cosa que, indirectament, ha permès una distribució territorial dels punts envejable per a la gran majoria de projectes de seguiment actual, amb mostratges molt més esbiaixats per la proximitat a les grans ciutats.

El primer capítol analitza la distribució geogràfica de les primeres arribades del falciot negre i de l'oreneta vulgar. Tot i que el falciot arriba molt més tard (24 dies en promig), totes dues espècies mostren un patró d'arribades

molt similar; arriben primer al sud-oest peninsular i es dirigeixen cap el nord-est seguint les conques del Guadalquivir, Guadiana i Tajo. En contra del que esperaríem, seguint aquestes pautes generals, arriben abans, per exemple, a Toledo que a Almeria.

Al segon capítol, s'estudia el patró d'arribada del cucut i el rossinyol, o més concretament el de la primera data de cant d'aquests ocells. La progressió a través de la península és semblant al del falciot negre i oreneta vulgar, però amb una estructura espacial poc marcada. El rossinyol, a diferència de les altres tres espècies, sembla que arriba primer a Cadis que al sud-oest, mentre que del cucut es pot destacar l'arribada relativament primerenca a Catalunya i la vall de l'Ebre.

El tercer capítol tracta el cas de la cigonya, i en aquest cas analitza dates d'arribada, dates de partida i temps de residència. Una vegada més, les cigonyes arriben abans al sud-est peninsular, cosa que els autors relacionen en aquest cas amb la major competència per ocupar els nius. En canvi, les dates de partida no van mostrar patrons espacials ben definits i sembla que la decisió de migrar pot estar molt més influenciada per comportaments socials a escala local que no pas per gradients macrogeogràfics.

Al quart capítol s'estudien els canvis que han patit els patrons fenològics de les cinc espècies en els darrers 60 anys. Es va trobar una tendència comuna cap a l'avançament de les dates d'arribada

des de mitjans dels 70, però, amb l'excepció de la cigonya, les dates d'arribada actuals són similars a les que es produïen als anys 40. Així doncs, aquest avançament de les darreres tres dècades s'interpretaria com un retorn a les dates de mitjan de segle.

En el cinquè capítol els autors utilitzen les dades de Pere Comas,

un col·laborador de Cardedeu, per preguntar-se si els canvis climàtics a les zones d'hivernada poden afectar el moment de l'arribada de 6 espècies (puput, oreneta vulgar, oreneta cua blanca, cucut, rossinyol i falciot negre) a aquesta localitat. Els resultats indiquen que la climatologia de les àrees d'hivernada, especialment la pluvio-metria, té una major influència en les dates d'arribada que el clima de les àrees de nidificació. Aquesta influència de la meteorologia dels quaters d'hivernada africans sobre l'inici de la migració és probablement indirecte, a través de la disponibilitat de recursos per adquirir les necessàries reserves energètiques i acabar la muda.

Finalment, el darrer capítol utilitza les dades de tota la xarxa de seguiment fenològic per aprofundir en aquesta influència de la climatologia fora de les àrees de nidificació. Cal felicitar molt sincerament Óscar Gordo, els seus directors de tesi, Xavier Ferrer, Juan José Sanz i Lluís Brotons, i la resta d'investigadors que han participat en els diferents articles per aquest magnífic treball.

AGENDA

CAMPANYES D'ANELLAMENT

Durant el mes d'agost s'inicien les campanyes de seguiment de la migració postnupcial del delta del Llobregat, delta de l'Ebre i Flix. Els interessats en participar poseu-vos en contacte amb l'Oriol Clarabuch al tf. 638 06 66 46

CURSOS DE L'ICO

Podeu fer la preinscripció als cursos a través del formulari que trobareu al nostre web (www.ornitologia.org) o posant-vos en contacte directament amb l'ICO. La data límit de preinscripció per a cada curs està fixada als 8 dies naturals abans del seu inici. El nombre de places és limitat. Podeu consultar el programa a www.ornitologia.org/activitats/cursos.htm
Per a més informació:
 Gabriel Gargallo, ornitologia@ornitologia.org, 93 458 78 93

Cursos d'introducció a l'anellament

Dirigit a aquelles persones amb coneixements d'ornitologia que vulguin iniciar o ampliar la seva formació en el món de l'anellament.

Refugi del Rebost, Bagà, PN Cadí-Moixeró

Codi curs: A3

Classe teòrica:

Refugi del Rebost (Bagà)

Dates: 22-23 de setembre

ALTRES CAMPANYES D'ANELLAMENT

Es requereixen voluntaris, amb o sense experiència prèvia en l'anellament científic d'ocells.

La Nava (Palència)

Dates: 15 juliol - 17 octubre.

Formulari inscripció:

www.fundacionglobalnature.org

Telèfons de contacte:

979 84 23 98 / 679 17 14 31

Correu electrònic: czuma@fundacionglobalnature.org

Organitza:

Fundación Global Nature

Laguna de la Venta de Valdemudo (Palència)

Dates: 15 juliol - 17 octubre.

Formulari inscripció:

www.lifecanaldecastilla.org

Telèfons de contacte:

979 842 398 / 679171431

Correu electrònic: czuma@fundacionglobalnature.org

Organitza:

Fundación Global Nature

PROJECTE ORENETES

2n període de cens:

15 juny al 31 juliol

Per a més informació:

Oriol Clarabuch 638 066 646

www.orenetes.cat

FORMULARI DE SUBSCRIPCIÓ PER AL 2007. Vull fer-me soci de l'ICO per al 2007 per la qual cosa rebré: Revista Catalana d'Ornitologia, l'Anuari d'Ornitologia i l'Abellerol. Si us plau afegiu les meves dades al directori de subscriptors.

Tipus de quota' Familiar (36,06 €) Nom de la parella _____
 Individual (24,04 €) Menor de 18 anys (12,02 €)² Data naixement: __/__/__ Europa, individual (30 €)

Nom i cognoms _____

Adreça _____ Ciutat _____

Codi postal _____ Tel. _____ Correu electrònic _____

Domiciliació bancària En/Na: _____

Autoritzo el Banc/Caixa: _____

Entitat Agència Control Número de compte

domiciliat a _____ carrer/plaça _____

perquè carregui en aquest compte bancari del qual sóc titular l'import de les quotes anuals que em pertoquin com a soci subscriptor de l'Institut Català d'Ornitologia.

Signatura: _____

_____ a _____ de _____ de 200_____

¹Tots els socis amb domiciliació bancària tindran un 10% de descompte. ²També fins als 23 anys per a estudiants sense ingressos amb justificant.

Institut Català d'Ornitologia
 Museu de Ciències Naturals de la Ciutadella
 Passeig Picasso, s/n
 08003 Barcelona
 Tel.: 93 458 78 93
 Correu electrònic: ico@ornitologia.org
 Pàgina web: www.ornitologia.org

